

Rinus Spruit
De rietdekker

Een familiegeschiedenis

Cossee
Amsterdam

Eerste druk juni 2009
Tweede druk juli 2009
Derde druk december 2009

©2009 Rinus Spruit
en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam
Foto voor- en achterzijde Rinus Spruit
Boekomslag Marry van Baar
Foto auteur Johan Rosink
Typografie binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam
Druk HooibergHaasbeek, Meppel

ISBN 978 90 5936 260 4 | NUR 301

Dit boek verscheen eerder in 2008 met de titel
Zwieg stille ter gelegenheid van de Week van
het Zeeuwse Boek.

augustus 1994

Hij zit in z'n gemakkelijke stoel in de achterkamer bij het raam. Boven z'n hoofd bungelt een microfoontje dat ik heb vastgemaakt aan een bureaulamp.

Drieëntachtig jaar is vader nu. Ik ben achtenveertig. De vader en zijn jongste zoon.

'We waren nog nooit zo ver van huis geweest,' zegt vader. 'En alles zat tegen.' Hij zucht, is even stil. 'We waren bijna klaar met de laatste aardappelhut toen dat telegram kwam. "Jan en Merien naar huis toe komen." *Jan en Merien naer uus toe komme.* Merien en ik zijn toen naar huis gegaan, Bram bleef achter om het karwei af te maken.'

'En toen vader, wat is er daarna gebeurd?'

Vader zegt niets. Hij wil iets gaan zeggen maar schudt mismoedig het hoofd. Maakt een wegwerpgebaar.

'*Stop mè,*' zegt vader, "*ou ter mè mie op.*'

En toen viel vader stil.

DEEL EEN

Zeeland, Zuid-Beveland. Het jaar 1920

'Jan, je mot achter 't geld an!' Ik zat nog maar een paar jaar op de lagere school, kon amper schrijven, maar moest al voor vader de rekeningen van het rietdekkerswerk in orde maken. Vader zelf kon niet goed schrijven en Bram en Merien hadden er geen zin in. Ik had een schrift en daarin hield ik bij hoeveel uren vader, Bram en Merien hadden gewerkt, bij welke boer en hoeveel bossen riet ze hadden gebruikt. Vanuit dat schrift schreef ik de rekeningen en moest die ook gaan innen. *'Jan,'* zei vader dan, *'je mot achter 't geld an.'* En hij zei er nog bij: *'Je mò ze meteên laete betaele.'* Ik liet me door die boeren niet wegsturen zonder dat ze betaald hadden. Zo kwam ik bij Lou Neuze in 's-Heerenhoek, een dikke boer met een grote ronde Zeeuwse hoed op z'n hoofd. Vader had daar hooibergen gedekt met stro en ik had meegeholpen stro te dragen. Zes strohopen had vader gedekt voor een totaalbedrag van achttien gulden. Ik gaf de rekening, de boer keek ernaar met een ongelukkige blik in z'n ogen, alsof hij z'n eigen doodsbericht las. Zonder iets te zeggen slofte hij als een geslagen hond naar de hoek van de ka-

mer, deed de brandkast open en graaide er een dikke portefeuille uit. *'Ik è d'r niks an 'ehad,'* zei hij en hij gooide tien gulden op tafel. Meer wilde hij niet geven. Maar ik liet me niet wegsturen, ik was zo vasthoudend als een hond. Vader had niet voor niets gezegd: *'Laete betaele!'*

'Ik è d'r niks an 'ehad,' zei de boer weer en keek me vernietigend aan. Maar ik bleef wachten tot hij eindelijk de ontbrekende acht gulden op tafel gooide. *'Zei mè tegen je voader dat 't vee was. Dat 't nie meeviël. 't Was vee, moëie zegge tegen je voader.'*

Ik liep weg met m'n achttien guldens en dacht: zo'n rotboer, dan werken we daar wekenlang voor en dan wil hij nog niet betalen, zo'n rotboer.

Hij riep me nog na: *"t Was vee! Zei mè tegen je voader dat 't vee was. Dat 't nie meeviël!"*

MOEDER IS NIE GOÊD

Ik was al van de lagere school af en wilde leren rietdekken maar moest steeds thuis blijven om voor moeder te zorgen want die was *nie goêd*. Veel liever was ik met vader, Bram en Merien meegegaan om het vak te leren en bij die boeren beleefde je nog eens wat. Terwijl moeder in de bedstede lag moest ik allerlei karweitjes doen. De vloer aanvegen met blik en veger, emmers water halen uit de schuur, een ketel koffie zetten en aardappelen van onder de bedstede halen. Moeder bleef tot de middag in de bedstede liggen, soms tot diep in de namiddag. Ik werd het behoorlijk beu en kroop weg achter het kabinet. Dan ging ik lezen in *20.000 mijlen onder zee* van Jules Verne. Na een tijdje ging moeder dan roepen: *'Jaaan, Jaaan, wi zit je?'* Ik hield me stil maar het duurde niet lang of ze begon te roepen: *'Jaaan, Jaaan, wi zit je, ik za't tegen je voader zegge òh!'* Dan kwam ik maar tevoorschijn en ging verder met de karweitjes. Zo ging dat door, dag in dag uit, maand in maand uit. *'Mèrrege,'* zei vader, *'merrege Jan, dan mag je mee, dan kan je lêre rietdekke.'* Maar als het dan de andere morgen was riep moeder vanuit de bedstede: *'Ik bin glad nie goêd, ik kan d' r nie uut, ik*

bin glad nie goêd.’ Dan was vader even stil maar lang
hoefde hij niet na te denken. *‘Jan,’* zei hij, *‘je moeder is
nie goêd, jie mò tuus bluve, jie mot op je moeder passe.’*
En zo leerde ik het rietdekken nooit.

PETROLIELAMPE

Het is avond, we zitten rond de tafel bij het licht van de olielamp. Moeder leest een boek. Moeder is 's avonds op haar best, dan wil ze niet naar bed. Vader kijkt op de pendule en zegt: *'t Is tied, me gae nae bède!*' We doen of we hem niet horen, moeder leest gewoon verder. Maar vader denkt aan de olielamp. Nog een keer zegt hij: *'Allez, 't is tied, nae bède!'* Weer gebeurt er niets. Hij gaat staan en blaast, fuut, de olielamp uit. We zitten in het pikkedonker. *'Anders è 'k merregenochend gin olie mi. A me de lampe noe glad leegbrande zit er merregenochend niks mi in. Dan kan 'k merregenochend om d'oliebuzze!'*

Alles draait om moeder maar toch is vader de baas.

RATTENSCHUUR

Veertien jaar was ik al, maar rietdekken kon ik nog steeds niet. De keren dat ik niet voor moeder moest zorgen en mee mocht naar het *dek*, moest ik alleen maar riet naar boven sjuwen voor vader, Bram en Merien. Maar daar zou verandering in komen. Vader had een groot karwei aangenomen op het eiland Tholen. Er moest een nieuw rieten dak gelegd worden op een boerderij, we zouden er wekenlang werk hebben. ‘Jan,’ zei vader, ‘je mag mee naar Tholen. Daar mag je rietdekken jongen, daar zul je het vak leren hoor!’ Zodra het licht was vertrokken we, op oude fietsen afgeladen met gereedschap, *wissen en roeden*. Vader had een zak aan z’n stuur hangen met brood, eieren en spek. Merien had zelfs een tweepersoons *pluumbède* met zelfbindertouwjes op z’n bagagedrager vastgebonden. We waren nog maar net op weg toen we werden overvallen door een verwilderde onweersbui. We gingen schuilen onder een lindeboom bij Heinkenszand maar we waren al doornat, het water droop uit Merien z’n *pluumbède*. We fietsten door naar Yerseke, daar moesten we met een bootje over naar Tholen. Het was een klein bootje,